

LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET

STATENS KULTURHISTORISKE EIENDOMMER

MØYSTAD GÅRD

SIKKILSDALEN HESTEAVLSSENTER

STOUR GÅRD

VETERINÆRINSTITUTTET

Fra Sikkilsdalsøter. Foto: M. Oftedal.

DOKUMENTASJON, REGISTRERING, VURDERING

Utarbeidet av Forsvarsbygg Nasjonale Festningsverk - oktober 2009

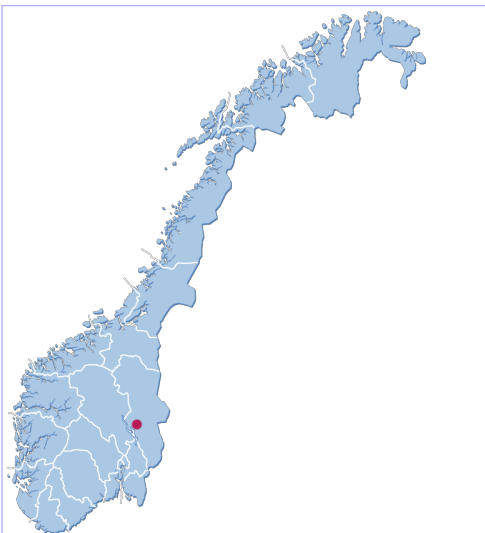
Fra Møystad gård. Foto: C. Borhaven

Fra Veterinærinstituttet. Foto L. Anker

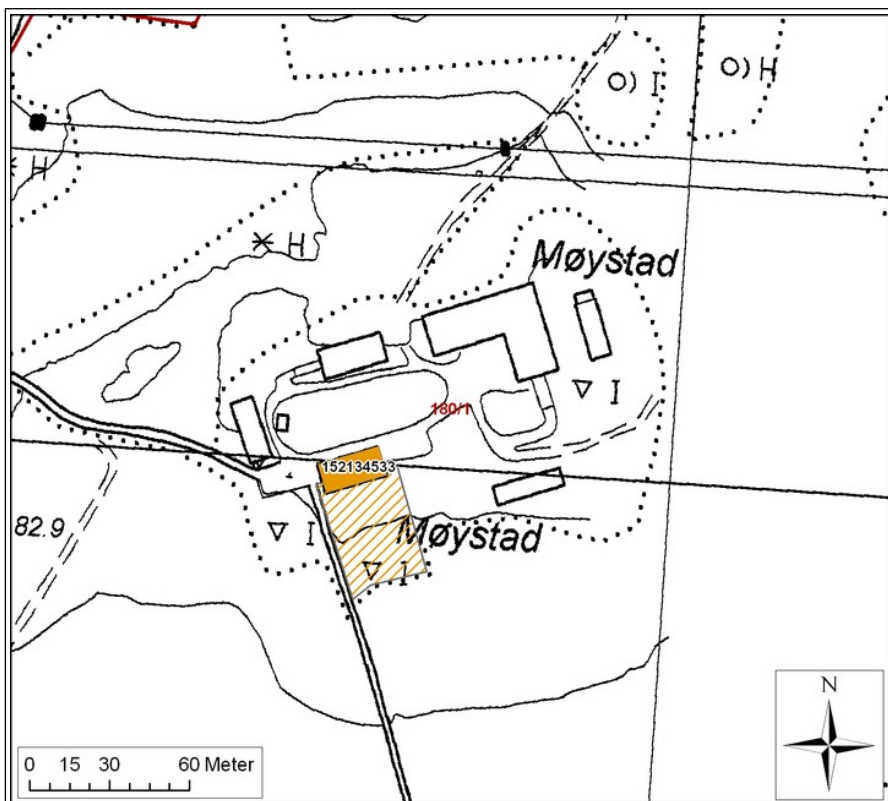

Fra Staur gård. Foto: M. Oftedal

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke: Hedmark
 Kommune: 403/Hamar
 Opprinnelig funksjon: Landbruk
 Nåværende funksjon: Landbruk
 Foreslått vernekategori: Verneklasse 2, bevaring
 Totalt antall bygg: 5

Situasjonskart for anlegget. Hovedbygningen og hage markert gult.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
11741	HOVEDBYGNING	1825 - 1850	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør/Interiør	152134533	180/1

Vern kompleks

Formål: Formålet er å bevare hovedbygningen og rester av hageanlegget som representativt eksempel på sin tids gårdsbebyggelse og tilknytning til forsøksvirksomheten innen landbruket på 1900-tallet.

Begrunnelse: Møystad gård representerer et kulturhistorisk viktig anlegg i regional sammenheng både i kraft av lang og sammensatt historie og hovedbygningens arkitektur og plassering. Sammen med hageanlegget representerer hovedbygningen også historie knyttet til forsøksvirksomheten innen landbruket på 1900-tallet.

Omfang: Vernet omfatter hovedbygningen og hagen på sørsiden.

Beskrivelse kulturmiljø

Bakgrunn

Området gården ligger i er en del av Hamar kommune, ca. 6km øst for byen, tidligere Vang kommune. Eiendommen er sydendt, i svakt skrånende terreng og omgitt av landbruksbebyggelse med dyrket jord på alle kanter. Området inngår i et kulturlandskap preget av store gårder, åpne marker og enkelte husklynger. Bosettingen i området går tilbake til førhistorisk tid, og 130 m øst for tunet ligger en stor gravhaug Rundhaugen.

Gården har vært i statens eie fra 1911. Bygningsmassen er fra 18- og 1900-tallet. Gården gjennomgikk på 1800-tallet en omfattende utbygging og omlegging. I en branntakst fra 1858, nevnes at alle bygningene var av tømmer og hovedbygningen var panelt og malt. På gården var det dessuten en stuebygning med tingstue og kakkelovn for lensmannen, låve med maskintreske og en rekke andre driftsbygninger og uthus. Av disse er det i dag bare hovedbygningen og potetbua som fortsatt står. Av branntaksten går det frem at det i hovedbygningen var kakkelovner i dagligstua, spisestua, storstua, storsalen, blåsalen, soveværelset, gjesterommet, kjøkkenet, kammerset og kontoret. Alle bygningene utenom vedbua som hadde spon- og bordtak, var utstyrt med tegelstenstak.

I 1911 blir gården kjøpt av Staten og blir forsøksgård for Hedmark, senere også Oppland fylke. Det forskes hovedsakelig på planter og gjødsling samtidig som interessen for større hagebruk melder seg tidlig på 1920-tallet. Det er et forskningsfelt som opprettholdes fram til 1970-tallet. I denne 50-årsperioden var det stor satsing på frukttrær, bær og andre nyttevekster. I 1921 bygges det ny låve med fjøs etter moderne mønster og forsøksgården får nå kapasitet og kompetanse til også å betjene andre områder av landet.

En ny forsøkslåve settes opp i 1951 og i 1965 blir sidebygningen mot vest ominnredet til funksjonærbolig. Grunnet div. omlegginger innen landbruket og endrete satsningsområder, flyttes forsøksvirksomheten i 1974 til Apalsvoll på Toten. Etter en kort forpaktingsperiode (1975-1976), har nærliggende forskningsenheter og landbruksskoler benyttet eiendommen.

I senere år har staten hatt gården for utleie til landbruksformål, herunder utleie av jordbruksarealer til Høgskolen i Hedmark til undervisning i økologisk produksjon og bruk av landbruksmaskiner og til Graminor AS for bruk i foredlingsvirksomhet. Hedmark Forsøksring leier lokaler til sin virksomhet i hovedbygningen. Driftsbygningene brukes til midlertidig lagring av div utstyr og materiell og er ikke lengre i aktivt bruk. Hageanlegget med frukttrær er nedlagt og atkomstvegen gjennom hagen fra hovedvegen i syd, er erstattet med fellesadkomst fra vest.

Dagens situasjon:

Via den nye adkomsten mot vest, møter en gårdsanlegget som ligger rundt et felles tun med en dominerende fjellknaus i tunets lengderetning. Denne skiller hovedbygningen fra arbeidsdelen av tunet. Umiddelbart til venstre ligger sidebygningen fra 1880-tallet. Rett overfor denne ligger potetbua fra 1850-tallet, delvis inne i fjellknausen. Tunets nordvegg, dannes av forsøkslåven fra 1951. Den store hovedlåven er bygd i vinkel og danner fond mot hjørnet nord-øst. Den er i et ego., har låvebru mot syd og fjøs og vognskjul i nordfløyen. Bak låven er det et forsøkslager med 7 doble porter og en bod mot nord. Et eldre, falleferdig vognskjul og vedbod, med åpning til tunet, avgrenser sammen med hovedbygningen, tunet mot syd og den nedlagte hagen. Dette er den eneste driftbygningen som enda har enkeltkrum teglstein på taket. De andre bygningene har platetak.

Gården er et typisk lukket tunanlegg med driftsåpning til jordene, vekk fra hovedadkomsten med hovedbygning og hageanlegg. Forsøkshagen er borte, likeledes hovedadkomsten, men sporene er godt synlige, bl.a. spor av blomsterbed og gangsti i hagen. Bygningene bærer preg av tilpasning til variert drift med nødvendig ombygging. Deler av bygningsmassen bærer preg av manglende vedlikehold. Ut fra en vurdering av tunet som helhet og de enkelte driftsbygningene er det først og fremst hovedbygningen med hageanlegget foran som har verneinteresse.

Eiendomshistorikk

1396: Navnet Møystad nevnes i biskop Øysteins jordebok. Godset tilhører Nonnesæter kloster.

1578 - 1616: Eiendommen underlegges Hamar gård (Hamar gods). Den besto da av Lille og Store Møystad.

1774: gården går over på verdslige hender.

1808: Fra 1808 gikk begge eiendommene under samme skyld.

1828: Begge eiendommene solgt til lensmann Tøstie. Fra 1838 ble de to gården formelt slått sammen til en med nytt matrnr 271 og løpenr 351. På folkemunne kalt Lensmannsgården. Tøstie drev gården i nærmere 50 år.

1828 - 1878: Omfattende utbygging og noe omlegging av driften. Dagens hovedbygning er fra denne tiden. I 1865 består gården av 5 husholdninger og en besetning med kyr, hester div. svin og fjærfe.

1878: Enkefru Tøstie selger gården til kjøpmann B.M. Kink i Hamar.

1880-tallet: Sidebygningen mot vest oppføres med bla. bryggerhus og lagringskjeller

1892: Enkefru Kink selger gården til Johan Hanum (nabogården mot øst).

1900: Gården har nå 6 husholdninger, 2 gardsfolk, 17 tjenestefolk og 14 forsørgede, (barn og gamle).

1901-1916: eiendommen stykkes opp i 14 parseller.

1911: Gården selges til Staten og blir forsøksgård for Hedmark, senere også Oppland fylke.

1921: Omfattende nybygging av ny storlåve med bla. fjøs, treske, tørke og kornbinger.

Ca. 1920 - 1970: Driften utvidet med aktuell hagebruksforskning (bla. frukttrær og urter).

1933-34: Hovedbygningen ble administrativt fredet gjennom registrering i Fortidsminneforeningens årbok.

1951: Ny forsøkslåve mot nord oppført.

1965: Sidebygningen ominnredes til funksjonærbolig.

1974: Forsøksvirksomheten flyttes til Apalsvoll på Toten.

Fra 1976: Blæstad landbruksmaskinskole bruker mesteparten av jorda. Bjørke forsøksgård, (nordøst for Møystad), disponerer ca. 60 mål.

2009: Hedmark forsøksring har kontorer i hovedbygningen. Sidebygningen er utleid til boligformål. Gården er nå på ca. 300mål dyrket mark.

Verneverdige bygg

Byggnr: 11741

GAB nr: 152134533

Navn: HOVEDBYGNING

Byggeår:

Utomhusanlegg

Elementnr: 1
Elementnavn: Hagen
Beskrivelse: Hagen på Møystad gård.

Elementnr: 2
Elementnavn: Tunet
Beskrivelse: Tunet på Møystad gård

Elementnr:
Elementnavn:
Jordkjeller/Potetbu.
Beskrivelse:

Hovedbygning sett fra syd. Foto: Poul Neubert Opphavsrett: Forsvarsbygg.

Sidebygningen. Potetkjeller til høyre. Foto: C.Borhaven, Forsvarsbygg.

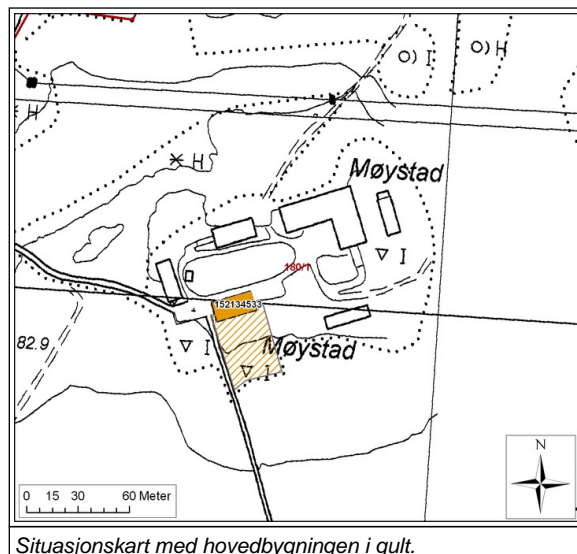
Forsøkslåven. Foto: C.Borhaven, Forsvarsbygg.

BYGNING 11741 HOVEDBYGNING

Kompleks 13644 MØYSTAD GÅRD

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	MØYSTAD GÅRD
GAB nr:	152134533
Gnr/bnr:	180/1
Oppført:	1825 - 1850
Byggherre:	
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Landbruk
Nåværende funksjon:	Landbruk
Bygningsart:	Kontor
Regulering:	Uregulert: Kommuneplan for Hamar kommune vedtatt 6.4.2005, eiendommen markert som viktig kulturlandskap.
Vernestatus:	Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934.

Situasjonskart med hovedbygningen i gult.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Hovedbygningen, som trolig er fra første halvdel av 1800 tallet, er i 2 etg. med loft og har en grunnflate på ca 23 x 11m. Det er en tømmerbygning med stående, hvitmalt vekselpanel med en svak profilering/avfasing av kantene på overliggeren. Panelet er uten markering i etasjeskillet. Bygningen er uten kjeller og står på en grovpusset, hvitmalt gråsteinsmur. Bygningen har saltak tekket med teglstein. Taket gjør ved raftet en svak vipp oppover. Under raftet er det lukket for lufting.

Bygningen er forlenget ca. 3,5m mot vest, antakelig er dette utført i første halvdel av 1900- tallet. Novkassen i skillet har nyere panel og tilbygget har smalere panel enn på den eldre delen. Grunnmur og kjeller under tilbygget er støpt.

Det er tre generasjoner av vinduer med beslag og hasper. Vinduene, som alle er torams koblet, synes å ha en del eldre omramming og karmen. De tre østlige vinduene i 1etg. antas å være de opprinnelige. Inngangspartiet er av eldre dato, men døren er relativt ny. Hele østveggen er panelt på nytt, her er også de nyeste vinduene.

Innvendig er det i 1.etg. for det meste original veggkledning og dører. Det er i senere tid gjort noe modernisering med lette skillevegger og fast innredning for å etablere mindre kontorer og arkivrom. Flere av rommene har eldre støpejernsovner, men de er ikke opprinnelige, de er trolig fra tidlig 1900-tall og senere.

Bygningen har fortsatt relativt stor autentisitet, både utvendig og innvendig. Den nyere innredningen kan fjernes og rommene tilbakeføres uten større inngrep. Husets generelle tilstand tilsier en omfattende restaurering, med et godt grunnlag i opprinnelige elementer.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen er trolig oppført i første halvdel av 1800-tallet. Forlenget mot vest, trolig på 1920-30-tallet.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare hovedbygningen som et representativt eksempel på 1800-tallets gårdsbebyggelse. Formålet er særlig å ta vare på opprinnelig planløsning, materialbruk og detaljer.
Begrunnelse:	Hovedbygningen har både arkitektonisk og kulturhistorisk verdi. Bygningen har, tross omfattende ominnredning og noe utskifting relativt stor autentisitet mht. utforming, detaljer og materialbruk. Mange karakteristiske elementer er fortsatt intakte. Bygningen er en spennende representant for sin tids gårdsbebyggelse og viderefører viktig lokalhistorie og identitet.
Omfang:	Vern omfatter hovedbygningens eksteriør og interiør. Nyere skillevegger og innredningselementer omfattes ikke.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

BYGNING 11741 HOVEDBYGNING

Kompleks 13644 MØYSTAD GÅRD

Interiør

Interiørnr: 1

Interiørnavn: Trapperom / Hall

Beskrivelse: Trappehallen med mottak, har opprinnelig panel, dører og tak. Trappen synes nyere. Himlingen i 2.etg. er plater med smal enkelt profilert listverk og av nyere dato. Dører og gerikter er opprinnelige. Gangen til soverommene oppe, har opprinnelig gulv, vegg og himling.

Interiørnr: 2

Interiørnavn: Oppholdsrom/stue i 1. etg

Beskrivelse: Salen i 1. etg ligger på nordsiden av trappen. Den har eldre original veggkledning (rot/topp- panel) taklister og dekor, samt opprinnelige dører.

Interiørnr: 2-1

Interiørnavn: Oppholdsrom 2. etg

Beskrivelse: Salen i 2.etg. har opprinnelig rot/topp-panel med forskjellig bredde, taklist og dekor. Døren til gangen har original ådret dekor. Gulvet er originalt, men slipt og ikke malt.

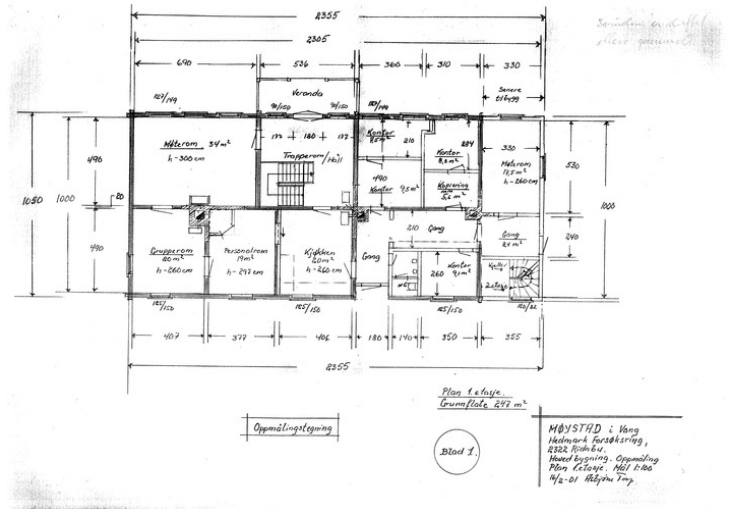
Interiørnr: 1-1

Interiørnavn: Trapperom i tilbygg

Beskrivelse: Tilbygget mot vest har et trapperom og trapp som er godt bevart. Opprinnelig vekselpanel på veggene og trappen utført med rekkverk og meglere i art-deco-stil.

Hovedbygningen sett fra syd. Foto: Poul Neubert Opphavsrett: Forsvarsbygg

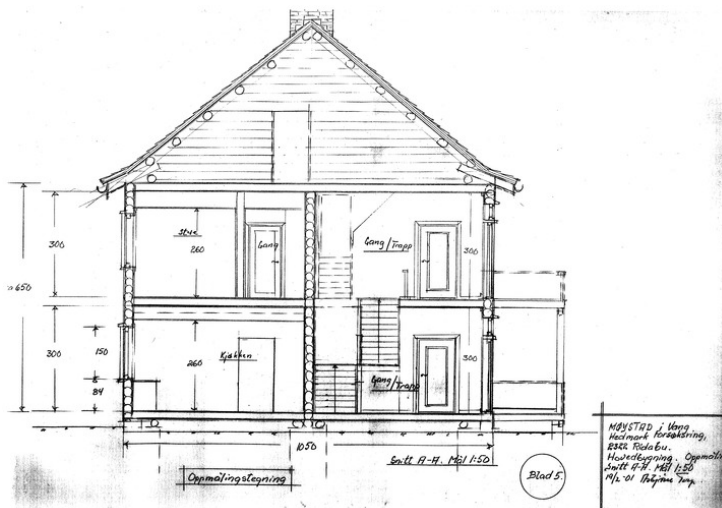
Plan 1. etg. oppmåling 2001

BYGNING 11741 HOVEDBYGNING

Kompleks 13644 MØYSTAD GÅRD

Inngangsdør til hall, fra hagesiden Foto: Poul Neubert

Snitt, oppmåling 2001.

Gavl mot vest Foto: Poul Neubert

Trapperom, 2. etg. Foto: C.Borhaven, Forsvarsbygg.

Nordfasade med inngang Foto: Poul Neubert

Rom i 1. etg Foto: Poul Neubert

BYGNING 11741 HOVEDBYGNING

Kompleks 13644 MØYSTAD GÅRD

Nordfasade Foto: Poul Neubert

Rom i 2.etg nr 2 Foto: Poul Neubert

Gavl mot øst Foto: Poul Neubert

Foto: C.Borhaven, Forsvarsbygg.